

Вікторія МАСЛИК,

здобувач вищої освіти навч. групи 621м
факультету програмної інженерії та бізнесу
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
e-mail: maslikviktoria641@gmail.com

Науковий керівник: Наталія ФІЛІПЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права гуманітарно-правового факультету
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
e-mail: n.filipenko@khai.edu
ORCID: 0000-0001-9469-3650

DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.12>

ОСВІТА - ЦЕ МАЙБУТНЄ: ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. В доповіді підсумовано результати діяльності закладів вищої освіти України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення держави. Зазначено основні проблеми, які постають перед вищою освітою в умовах воєнного стану, зокрема: загроза життю і здоров'ю здобувачів вищої освіти та персоналу закладів вищої освіти; масштабні руйнування та пошкодження інфраструктури; вимушене переміщення закладів; вплив війни на контингент здобувачів вищої освіти та склад науково-педагогічних працівників; загострення проблеми забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти; труднощі провадження наукової та інноваційної діяльності; обмеження міжнародної співпраці; проаналізовано стан системи освіти України в умовах російської агресії проти України. Розкрито питання організації освіти молоді та дорослих, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях і за кордоном. Для подолання окреслених викликів запропоновано ключові пріоритети розвитку вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта; заклад вищої освіти; воєнний стан; освітні виклики; система освіти, якість вищої освіти, післявоєнне відновлення, повномасштабна збройна агресія.

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Після початку повномасштабної збройної агресії ситуація у вищій освіті України ускладнилася. Освітній процес було призупинено, увесь цей час зазнають руйнувань будівлі українських закладів освіти, учасники освітнього процесу опинилися в різних умовах, часто за межами України або в регіонах подалі від зони бойових дій; дехто продовжує перебувати на тимчасово окупованих територіях. Українська система вищої освіти, як і у 2014 році, після анексії Криму та початку воєнних дій на Донбасі, стикнулася з питанням переміщення закладів освіти на підконтрольну територію. Все це змусило адаптувати освітній процес до нових умов.

У науково-аналітичній доповіді «Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді» [1] проаналізовано основні проблеми, які постають

перед вищою освітою в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України, зокрема: загроза життю і здоров'ю здобувачів вищої освіти та персоналу закладів вищої освіти (далі – ЗВО); масштабні руйнування та пошкодження інфраструктури; вимушене переміщення закладів; вплив війни на контингент здобувачів вищої освіти та склад науково-педагогічних працівників; загострення проблеми забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти; труднощі провадження наукової та інноваційної діяльності; обмеження реалізації міжнародної співпраці; проблема невідповідності кваліфікацій випускників вимогам ринку праці; недостатнє фінансування вищої освіти.

У пошуку відповідей для подолання окреслених викликів запропоновано ключові пріоритети розвитку вищої освіти та висловлено рекомендації щодо: забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти; вдосконалення викладання і навчання; розвитку дослідницького потенціалу ЗВО в умовах відкритої науки; реалізації соціальної

відповідальності ЗВО; оптимізації мережі закладів вищої освіти України; посилення інтернаціоналізації вищої освіти; розвитку університетської автономії; використання штучного інтелекту у вищій освіті, подальшого розширення внеску НАПН України у розв'язання проблем вітчизняної вищої освіти [1].

На сьогодні отримання вищої освіти це важлива складова життєвого шляху більшості людей. На даний момент все більше молоді прагне отримати вищу освіту, але цей шлях усім нам ускладнює війна. Багато абітурієнтів обирають навчання за кордоном, а це ускладнює процес набору абітурієнтів до вищих закладів освіти України.

На даний момент в українських ЗВО діють два варіанти отримання освіти стаціонарно: очний та дистанційний. З вибором формату навчання кожен навчальний заклад освіти визначається самостійно. Очний формат - це безпосередньо в аудиторіях університету. Таку форму навчання обирають ЗВО які знаходяться на території де не ведуться активні бойові дії.

Державна служба якості освіти України представила результати I етапу моніторингового дослідження базових аспектів організації освітнього процесу (якості, безпеки та ресурсів) в закладах фахової вищої освіти в умовах воєнного стану, що проведене методом анкетування 24-28 червня 2024 року [2]. Переважна більшість опитаних студентів (88%) задоволені форматом організації освітнього процесу у другому семестрі 2023/2024 навчального року. Спостерігається стійка тенденція до вибору очного формату організації освітнього процесу в більшості закладів західного, центрального та північного регіонів, що супроводжується значним скороченням дистанційного навчання. Формат роботи закладів освіти безпосередньо залежить від безпекової ситуації у відповідних регіонах [2]. Про належний рівень освітніх послуг зазначили 96% викладачів і 93% студентів. Половина педагогічних та науково-педагогічних працівників (51%) вважає, що якість освітніх послуг покращилася порівняно з попереднім навчальним роком, 45% відзначили стабільність, а про погіршення повідомили 5% викладачів [2]. Серед студентів 48% оцінюють рівень освітніх послуг цього року як аналогічний попередньому, 45% вважають, що він став кращим,

а 7% вважають, що якість погіршилася. Кількість педагогів, які вважають, що освітні втрати є значними, зросла вдвічі (до 16%) порівняно з минулим роком. Водночас 31% оцінюють втрати як мінімальні, а 9% педагогів взагалі не спостерігають таких втрат [2]¹¹.

Ключовим індикатором результатів цього та всіх попередніх моніторингових досліджень є визначення індексу задоволеності учасників освітнього процесу організацією навчання. В основу цього інструмента покладено підхід ACSI (американський індекс задоволеності споживачів), який показує рейтинг, що ґрунтується на аналізі бажань і очікувань споживача, а також на його сприйнятті ціни і якості (у нашому випадку – якості освітніх послуг) [2].

Висновок. Отже, встановлено, що в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України, пріоритетними завданнями розвитку вищої освіти є: забезпечення інтеграції системи вітчизняної вищої освіти у світовий освітній простір; сприяння високому рівню кооперації між освітніми та науковими установами; формування системи оцінювання якості освіти, формування та розвиток кадрового потенціалу, оновлення матеріально-технічного та інформаційного забезпечення.

Бібліографічні посилання

1. Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді: науково-аналітична доповідь / за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2023. 172 с.
2. Державна служба якості освіти. Результати I етапу моніторингового дослідження базових аспектів організації освітнього процесу (якості, безпеки та ресурсів) в закладах передвищої та вищої освіти в умовах воєнного часу. Анкетування 24-28 червня 2024 року.

Зразок для цитування:

Маслик В., Філіпенко Н. Освіта - це майбутнє: заклади вищої освіти в умовах воєнного стану. Пропілеї права та безпеки: наук. журнал. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2024. №5. С. 49-50. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.12>.

¹¹ Довідково: Дослідженням охоплено 250 закладів вищої освіти. В опитуванні взяли участь

29628 здобувачів освіти (23686 бакалаврів, 5165 магістрів та 777 аспірантів) та 16 114 викладачів.